

שבוע שמירת הטבע מרץ 2019 תחנות מידע והסברה בעקבות פרחים וצמחים בסכנת הכחדה

המובילים לאזורים אורבניים, מפני שמרבדים מעין אלו לא היו שורדים כמעט בשום ארץ אחרת בעולם. האביב בפתח ומרבדי הפריחות, מקושטים ומרהיבים, מצפים לביקורם של המוני המטיילים. ב'שבוע שמירת הטבע' שנקיים בין 9-1 במרץ נזמין את הציבור לבקר בתחנות הסברה שיוקמו בסמוך למוקדי פריחה בכל הארץ, ולקבל מידע על מסלול הטיול לצד הבנה של הכללים לשמירה על הפרחים ועל הטבע. כמו כן יחלקו המדריכים שיוצבו בתחנות את מפת הפריחה המרהיבה ובה מידע על 15 מיני פרחים מוגנים ברחבי הארץ. המידע כולו מצוי באתר של הרשות. נצא כולנו, ניהנה מהנוף והפריחה ונקפיד לא לקטוף.

צמחיית ישראל כוללת מגוון עצום של מינים, ובהם מגוון עצום של פרחים, והיא ידועה בעולם בריכוז המינים הגדול שבה ביחס לשטחה. כמה מהפרחים, כמו כלנית מצויה ורקפת מצויה, נפוצים מאוד בזכות מעמדם כפרחים מוגנים. מעמד זה עוזר לא רק בשמירתם מפני הכחדה אלא גם בשימור מרבדי מינים אלה ואחרים הגדלים באזורים מוגדרים. אנחנו ברשות הטבע והגנים מודעים לחשיבותה של התגייסות הציבור לשמירה על מינים מוגנים, ומשקיעים מאמץ רב בהגברת מודעותו ומעורבותו בשמירה על הטבע. הפרחים המוגנים הם סמל לשמירת הטבע בארץ והצלחה בשימורם ידועה בארץ ומהווה דגם לשימור בכל העולם. זוהי הצלחה הסברתית אדירה. לא פעם מבקרים מחו"ל משתאים בראותם מרבדי פרחים בשטחים פתוחים

תל אביב - ירושלים - יזרעאל

שמורת טבע נחל תבור - תורמוס ההרים

ידוע שככל שמתאמצים יותר, כך כיבוש היעד מספק יותר, לכן כדי ליהנות מהריכוזים היפים של תורמוס ההרים תצטרכו לצעוד עד אזור הקניון הסלעי והקסום של נחל תבור. אורכו של הקניון רק כ-1.5 ק"מ, אך הוא זה שמביא את רוב התהילה (ואת רוב המטיילים) לנחל כולו, הנמתח כ-30 ק"מ מהר תבור עד כביש 90.

המסלול (נגד כיוון השעון)

מרחבת החניה צועדים בעקבות השביל האדום. לאחר כ-2 ק"מ מגיעים לנחל תבור. השביל מצפין ונע לצד הנחל, טובל בים של פריחות אביביות ובהמון ירוק וכחול. אחרי עוד כחצי קילומטר מגיעים לקניון המפורסם ובליבו הנחל הזורם בין קירות סלע זקופים. להשלמת התמונה זורמים פה ושם מפלונים קטנים ונקווים בברכות אינטימיות, והם מספקים בריחה נכונה מהעולם. זכרו, כל היופי הזה נראה רק באביב. בעומק הקיץ המראה מרשים הרבה פחות וכמובן, גם התורמוסים ייעלמו.

מי שאינו מעוניין ללכת עד סוף המסלול מוזמן לבחור נקודת מנוחה באזור זה, לשבת מול המים ואחר כך לחזור באותה דרך. המעדיפים את המסלול המלא ימשיכו מערבה. מכאן הדרך מעט קשה יותר ודורשת טיפוס תלול למדי. השביל הכחול פוגש בשביל שחור ואחר כך אדום. השביל האדום מוביל חזרה לחניון.

אורך המסלול: כ-8 קילומטרים (מסלול מעגלי, מומלץ ללכת נגד כיוון השעון)

משך הטיול: 3-4 שעות

רמת קושי: בינונית

הגעה למסלול: מגיעים לקיבוץ גזית מכביש 7276. עוברים את שער הקיבוץ וממשיכים ישר עוד כחצי קילומטר לפי שלט ההכוונה לשמורה. יוצאים מהשער הצפוני של הקיבוץ לשביל עפר המוביל לחניה שלפני היציאה לטיול.

מקום תחנת ההסברה: בחניה שבתחילת מסלול הטיול.

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

ימי שבת 23.2, 2.3 ו-9.3 בשעות 09:00 - 16:00

הערה: כדאי להצטייד בנעליים או בסנדלים להליכה במים.

תורמוס ההרים
צילום - ארכיון רשות הטבע והגנים

מילה על תורמוס ההרים:

הפרח תורמוס ההרים מופיע במרבדים נרחבים, וקשה להחמיץ את פריחתו המרשימה בצבע כחול-דרמטי בחודשים פברואר-אפריל.

שמורת טבע נחל דישון - כליל החורש

יש לא מעט מסלולי טיול בנופיו היפים של נחל דישון, החורץ את הנוף בחלקו המזרחי של הגליל העליון. הנחל מתחיל באזור הר מירון ומתמזג בנהר הירדן מצפון ל"גשר הפקק", ואורכו כ-26 ק"מ. המסלול המוצע הוא מסלול פופולרי ואהוב בעונה זו, בעיקר בשל השילוב שקשה לעמוד בפניו: מים זורמים, נופי מצוקים ופריחות צבעוניות.

בזכות זרימתו האיתנה בעבר שימש הנחל את תושבי האזור והם בנו לאורכו טחנות קמח. שרידיהן של כמה מהן נראים בדרך. פה ושם גם חוצים את הנחל הזורם - כיף גדול לילדים.

המסלול

מתחילים בגשר עלמה וצועדים מערבה בעקבות סימון שביל ישראל (כחול-כתום-לבן). הטיול כולו עוקב אחר שביל ישראל). עצי כליל החורש המבהיקים בעונה זו בצבעוניותם, נראים לצד נחל דישון בחלק שבו ממוקמת תחנת ההסברה. נוסף על יופיו של כליל החורש מתהדרים הנחל וסביבתו בפריחה אביבית של אירוס הדור, פשתה שעירה, ניסנית דו-קרנית, ועוד.

אורך המסלול: כ-5 קילומטרים (מסלול קווי)

משך הטיול: 3-4 שעות

רמת קושי: בינונית

הגעה למסלול: תחילת המסלול בגשר עלמה, על כביש 886 (מדרום-מערב למושב דישון). סוף המסלול בחניון נחל דישון (כביש 899). דרוש רכב אוסף. מומלץ להתחנות בסמוך לתחנת ההסברה.

מקום תחנת ההסברה: חניון נחל דישון (על כביש 899). בתחנת ההסברה אפשר לקבל מידע על עוד טיולים באזור.

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

ימי שבת 2.3 ו-9.3 בשעות 09:00 - 16:00

מילה על כליל החורש:

כיאה לשמו זהו עץ חורש. למרות גודלו הצנוע הוא מספק מופע צבעוני מרשים, במיוחד בחודשי האביב, בדמות כתמים מרהיבים של ורוד-סגול.

כליל החורש
צילום - ארכיון רשות הטבע והגנים

שמורת טבע אירוס נצרתי הר יונה - אירוס נצרתי

הר באמצע העיר? הכירו את הר יונה. ההר, שנקרא על שם יונה הנביא, מתנשא לגובה כ-570 מטרים מעל פני הים והוא הגבוה בהרי נצרת. בשיפוליו משתרעת שמורת טבע, ובאביב היא מושכת אליה חובבי פריחה התרים אחר האירוס הנצרתי. כאן, בחלק הגבוה של נצרת עילית, אפשר גם להזין עיניים במראה המרהיב של מרחבי הגליל התחתון - נוף בסגנון ציורי להפליא.

המסלול

יש דרכים רבות לחקור את ההר הזה - פשוט בחרו שביל אחד או יותר משבילי ההליכה הנעימים שבראש ההר. השבילים קלילים ושיפועיהם מתונים, לכן גם משפחות עם ילדים קטנים מוזמנות לצעוד כאן. חלק ניכר מהאירוסים ממתין לכם בחורשת אורנים נאה.

אורך המסלול: 500 מטרים או יותר, לפי העניין

משך הטיול: שעה או יותר

רמת קושי: קלה

אירוס נצרתי
צילום - מרגרטה וולצ'ק

הגעה למסלול: מכיוון דרום נצרת עילית: מכביש 75 פונים ימינה לרחוב דרך החטיבות. ברמזור השני ממשיכים ישר ברחוב שדרות מעלה יצחק (שדרות מעלה יצחק הוא רחוב ארוך ומקיף את נצרת עילית). ממשיכים ישר וחולפים על פני בית העלמין ועל פני כיכר ובה פסל של סוס ועגלה ומעגל כניסה להר יונה. ממשיכים ישר ועוברים את הכניסה לעין מאהל. מיד לאחר מכן פנייה ימינה - עושים פנייה פרסה בכיכר וחוזרים לכביש הראשי. בצומת מייד פונים שמאלה בנסיעה איטית כדי להבחין בפנייה ימינה לדרך צדדית - שם יש שלט שמפנה לחניה.

מקום תחנת ההסברה: בכניסה למסלול.

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

ימי שבת 2.3 ו- 9.3 בשעות 09:00 - 16:00

מילה על אירוס נצרתי:

אירוס נצרתי שייך למשפחת אירוסי ההיכל והוא אנדמי לאזורנו. ניתן למצוא אותו בהרי נצרת, בהרי נפתלי וגם למרגלות הר חרמון ומעבר לגבול, בירדן. הוא מתהדר בגוון לבן-סגול.

שמורת טבע הגלבוה הר ברקן - אירוס הגלבוה

אם רוצים לראות את אירוס הגלבוה, למה לא לראות אותו במקום הנושא את שמו בגאווה? ברוכים הבאים להר הגלבוה - הר מרובה פסגות, סצנות נופיות דרמטיות, כבישי נוף מפותלים ותצפיות נהדרות על העמקים המקיפים אותו מכל עבר. בנקודתו הגבוהה ביותר הגלבוה מגיע ל-536 מטרים מעל פני הים והוא משתרע על כ-18 ק"מ - בין עמק הירדן לעמק יזרעאל. אחת הפסגות שהן מעין "מכה" לחובבי פריחות בכלל ולחובבי אירוס הגלבוה בפרט מכונה ברקן, ורבים נוהרים אליה. מתברר שפריחה הגונה יודעת להוציא אנשים מן הבית ובגדול, וטבעי שההר זוכה ברייטינג אדיר בחודשי האביב.

שביל האירוסים מתפתל על מורדותיו הדרום-מזרחיים של פסגת ברקן, בתוואי שעולה בין האירוסים הנהדרים אל ראש ההר. על ההר תמצאו עוד מרבדי פריחה שובי עין של פשתה שעירה, נורית אסיה, דמומית ארץ-ישראלית, דרדר כחול, ועוד המון חברים צבעוניים.

אירוס הגלבוה
צילום - ארכיון רשות הטבע והגנים

המסלול

הליכה של כ-400 מטרים נעימים על השביל, והגעתם לפסגה. מאחר שלא נסעתם עד לכאן כדי לדגום רק כמה מאות מטרים, מומלץ להמשיך לפי השלטים עד מצפור ההתיישבות, ומשם לחבור שוב לכביש ההר ולמקום החניה של הרכב.

אורך המסלול: כ-1.5 קילומטרים

משך הטיול: 1-2 שעות

רמת קושי: קלה

הגעה למסלול: לבאים מאזור המרכז: מצומת מגידו נוסעים בכביש 65 לכיוון צפון-מזרח ומגיעים לצומת הסרגל. בצומת פונים ימינה לכיוון דרום-מזרח (כביש התענכים, מספר 675) אל בית שאן ועמק יזרעאל המזרחי. בצומת נורית פונים דרומה (ימינה) אל הכביש הנופי של הגלבוה (כביש 667) ועוקבים אחר השלטים המכוונים אל חניון הר ברקן.

מקום תחנת ההסברה: בחניה של מסלול הטיול בהר ברקן.

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

ימי שבת 2.3 ו- 9.3 בשעות 09:00 - 16:00

מילה על אירוס הגלבוה:

אירוס (או איריס) הגלבוה הוא ממשפחת אירוסי ההיכל והוא מין אנדמי לישראל. הוא זוהה לראשונה על הר הגלבוה בשנות ה-70 של המאה ה-19. הפרחים בצבע ארגמן-סגול ובמרכזם כתם כהה.

פארק הכרמל - נחל חיק ונחל אורן - סייפן התבואה

בסביבה המיוחדת שבה אתם מטיילים היום בפארק הכרמל תתוודעו בראש ובראשונה לכוח המופלא של התחדשות הטבע בעקבות השרפה הגדולה בכרמל בסוף שנת 2010. נראה כי הטבע חזק מכול. **כמה מילים על נחל חיק ועל נחל אורן:** נחל חיק הוא נחל אכזב, הזורם מערבה ומתחבר לנחל אורן, הארוך והמוכר ממנו. אורכו של נחל אורן כ-14 ק"מ ובחלקו הוא מתאפיין בערוץ צר וארוך ובצמחייה טבעית. לצידו גדלים צמחים נדירים יחסית, בהם שושן צחור (פורח באפריל-מאי) ודבשה הדורה.

המסלול

לאחר שחונים צועדים לפי השלט בשביל בסימון ירוק (וגם בשביל ישראל המוכר בצבעי כתום-כחול-לבן). הדרך יורדת לערוץ נחל חיק. ככל שמעמיקים, כך מתרחקים מהציוויליזציה ותחושת הניתוק גוברת. בהליכה מדלגים על סלעים, גולשים במפלוני סלע ומוצאים פינות סודיות. השביל הירוק מחבר לנחל אורן. באביב נראות כאן פריחות נהדרות. בהמשך נגלה המעיין עין אלון. שכשוך קליל של האצבעות וממשיכים. לאחר כמה מאות מטרים פוגשים שרידים של טחנת קמח וממנה צועדים בקלילות על

השביל המסומן באדום. מהר מהצפוי - כעבור רבע שעה בערך - מגיעים לנקודת הסיום גדושים בחוויות, בנופים, וכמו כן בפריחות.

אורך המסלול: כ-4.5 קילומטרים

משך הטיול: 2-4 שעות

רמת קושי: קלה-בינונית

הגעה למסלול: מומלץ להגיע בשני כלי רכב (ניתן לטייל גם באחד, אך זו חלופה מומלצת פחות). רכב אחד (הרכב האוסף) משאירים בנקודת הסיום בחניון האגם (כביש 721 בין צומת אורן לעוספיא, יש שלט הכוונה לחניון). הרכב האחר ימשיך ויתקרב לעוספיא, עדיין על כביש 721. נכנסים ליישוב, עוקבים אחר השלט המכוון לנחל חיק, וחונים.

מקום תחנת ההסברה: סמוך לאנדרטה לזכר הנספים באסון השרפה בכרמל, מעל מחצבות קדומים (יש שלט מכביש 721).

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

ימי שבת 2.3 ו-9.3 בשעות 10:00 – 15:00

סייפן התבואה
צילום - ארכיון רשות הטבע והגנים

מילה על סייפן התבואה:

סייפן התבואה הוא גיאופיט בעל פקעת, ממשפחת האירוסים. את שמו קיבל הודות לעליו הזקופים, דמויי החרבות. הוא פורח בחודשים פברואר-אפריל בסגול-ורוד במקומות רבים בישראל.

שמורת טבע אלוני אבא - נורית

זהו אחד המסלולים הקסומים בעמק יזרעאל: הליכה ביער שנראה לעיתים מכושף מעט, ובו נופי גבעות ציוריות, עצי אלון קשישים ואווירת יער מסתורית.

המסלול

מהשער הסמוך לשביל חוצים גדר בקר ונכנסים מיד לעבי היער. השביל מטפס צפונה עד לגבעה גדולה מייד בראשה מבצבצת קרחת יער יפה. במרכזת כמה עצי אלון תבור גדולים. חוצים את קרחת היער מקצה לקצה ומגיעים שוב לאזור מיוער. השביל יורד במדרון מתון שפניו צפונה, ועל כן הוא חשוף פחות לקרינת השמש. הצמח המטפס הנפוץ כאן הוא קיסוסית קוצנית, הניכרת בעליה בעלי צורת לב. במקום שהשביל פונה ימינה בעיקול חד נפתח מעין חלון קטן לנוף ומעניק מבט דרומה. השביל יורד לעוד קרחת יער, ובשוליה צומח עץ חרוב גדול. בחודשים ינואר-פברואר פורח כאן משטח מרשים של כלניות. השביל יורד לגיא ופונה מעט ימינה למחפורת באדמה, הלוא היא שלולית חורף מלאכותית. בחורף היא מתמלאת מים ובקיץ היא חרבה. שלוליות החורף בישראל משמשות

אתרי רבייה לבעלי חיים מקבוצת הדו-חיים כגון צפרדע הנחלים, קרפדה ירוקה, טריטון הפסים, סלמנדרה כתומה וחפרית. משלולית החורף השביל יורד דרך גיא קטן, פונה ימינה, מטפס ומאגף גבעה מימינה. מן הגבעה השביל יורד חזרה לרחבת החניה.

אורך המסלול: כ-1.5 קילומטרים (מעגלי)

משך הטיול: כשעה

רמת קושי: קלה

הגעה למסלול: רחבת החניה של השמורה נמצאת כ-200 מטרים לפני הכניסה ליישוב אלוני אבא (כביש 7513). בשל פס הפרדה לבן רצוף בכביש מותרת הכניסה לרחבת החניה רק לבאים מכיוון אלוני אבא.

מקום תחנת ההסברה: לצד רחבת החניה בכניסה לשמורה.

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

ימי שבת 2.3 ו-9.3 בשעות 10:00 – 15:00

הערה:

גלי הפריחה מושפעים מתנאים שונים כגון חום קיצוני, ולכן גל הפריחה עשוי להסתיים מוקדם מהצפוי.

מילה על נורית:

למשפחת הנוריתיים משתייכים מאות מינים, והם מתהדרים בצבעים שונים. בישראל צבעה של הנורית אדום מבריק ונהדר, והיא פורחת בחודשים פברואר-מרץ.

נורית
צילום - מרגטה וולצ'ק

שמורת טבע שער פולג ושמורת טבע נחל פולג - אירוס הארגמן

שמורת טבע נחל פולג מציעה לא רק גלגולים בחולות זהובים אלא גם פריחות, תצפיות נוף מראש רכס כורכר נישא, וים כחול במערב. כל עוד תישארו על השבילים המסומנים לא תלכו לאיבוד, אז פשוט התמסרו לנוף ולמראה שפך הנחל הסמוך לים.

לשמורה נושקת שמורה אחרת ממזרח לכביש החוף - שמורת טבע שער פולג. אם בשמורת נחל פולג יש פריחה מרשימה מאוד של אירוס הארגמן ושל עוד מינים רבים, הרי שבשמורת שער פולג תגלו פריחה של נרקיסים, כלניות, רקפות, בן חצב יקינטוני, סחלבים, ועוד (כל פרח במועד הפריחה שלו, כמובן).

המסלול

המעבר משמורה לשמורה פשוט - דרך מעבר להולכי רגל תחת גשר נחל פולג. שמורת שער פולג קטנה ומשולטת, ומוקד העניין בה הוא שער פולג ("השער הרומאי"). השער הוא פרצה חצובה ברכס הכורכר והוא שהעניק לנחל פולג את שמו בכמה שפות. שבילי מטיילים עוברים בפרצה ובראש המצוק.

אירוס הארגמן
צילום - אורי קייזר

אורך המסלול: כ-2 קילומטרים או יותר (לפי העניין)

משך הטיול: 2.5-3.5 שעות

רמת קושי: קלה

הגעה למסלול: לשמורת טבע נחל פולג (מורד נחל פולג) נוסעים בכביש החוף (כביש 2) ומדרום לנתניה פונים מערבה למכון וינגייט. חונים בחניון מסודר בכניסה לווינגייט ויוצאים לסיור בשמורה. לשמורת טבע שער פולג נוסעים בכביש החוף ומדרום למכון וינגייט פונים מזרחה לכיוון קיבוץ יקום. בכניסה לקיבוץ יש שלט הכוונה לשמורה.

מקום תחנת ההסברה: מכביש החוף יוצאים במחלף יקום ומיד אחרי תחנת הדלק פונים שמאלה בכיכר בעקבות השלט "שמורת שער פולג". ממשיכים עד סוף הכביש וחונים במגרש החניה של פארק יקום. תחנת ההסברה ממוקמת בלב השמורה (ולא בכניסה אליה), בצומת מרכזי למרגלות הרכס וסמוך לשער הרומאי.

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

ימי שבת 2.3 ו-1 9.3 בשעות 09:00 - 15:00

מילה על אירוס הארגמן:

אירוס הארגמן הוא צמח אנדמי לישראל. אוכלוסייתו הלכה וקטנה בשל הפיתוח המואץ באזור מישור החוף במאה השנים האחרונות. כיאה לשמו הוא מתאפיין בצבע ארגמן כהה ובולט, ולא תוכלו להחמיץ אותו.

שמורת טבע חוף דור - הבונים - צבעוני ההרים

בעיני רבים שמורת טבע חוף דור-הבונים נחשבת רצועת החוף היפה בישראל, בזכות המפרצונים הצירויים וערכי הטבע והנוף הייחודיים לה, היוצרים תחושה של ניתוק מבורך ושל גילוי חבל ארץ בתולי (יחסית).

המסלול

מן החניה הדרומית של השמורה יוצאים בשביל מסומן בסימון שבילים אדום. הולכים דרומה וחולפים ליד מפרץ הצדפים - מפרץ מפתיע בעושר הצדפים המאכלסים אותו (זכרו שהצדפים הם ערך טבע מוגן, אסור לאסוף אותם) - ומגיעים אל "גבעת הפריחה" וממנה אל "המערה הכחולה". זוהי מערה שנוצרה מכרסום מתמשך זה עידן ועידנים של גלי הים בסלעי הכורכר. הכרסום גרם להמסה ולהתמוטטות הסלע ונפער מעין "חור" אדיר, שגלים מתנפצים בתחתיתו. המראה מרהיב. בהמשך חוצים עוד ועוד מפרצונים פוטוגניים ומגיעים לנקודת תצפית. מכאן ניבטים שרידי אונייט משא שעלתה על שרטון ונטרפה. באזור זה תגלו גם רמזים לפעילות אנושית קדומה בדמות בארות ותעלות מים חצובות עתיקות. השביל (סימון ירוק) מתקל ובדרך חזרה צפונה תגלו את "המרזבה" - עמק שטוח ויפה המנקז מי גשמים.

באזור זה פורחים צמחים רבים, בהם צבעוני ההרים.

אורך המסלול: 2.5 קילומטרים (מעגלי)

משך הטיול: 2-3 שעות

רמת קושי: קלה

הגעה למסלול: בצומת מושב הבונים בכביש החוף הישן (מס' 4) פונים מערבה למושב הבונים ומשם לפי השלטים. חונים בחניון הדרומי של השמורה.

מקום תחנת ההסברה: בגבעת הפריחה" בשמורה. חונים בחלקו הדרומי של חניון הרכב שבשמורה וצועדים דרומה לפי מסלול הטיול.

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

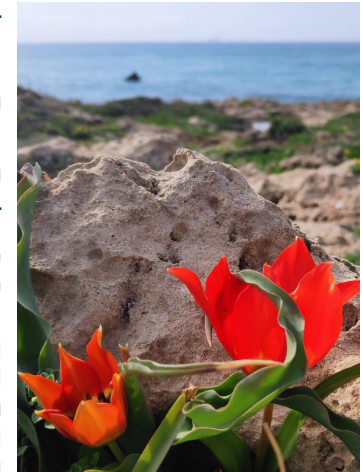
ימי שבת 2.3 ו-1 9.3 בשעות 10:00 - 15:00

הערות:

- הביאו בחשבון שגלי הפריחה מושפעים מתנאים כגון חום קיצוני, ולכן גל הפריחה עשוי להסתיים מוקדם מהצפוי.
- תיאור מסלול זה ומפת האזור כלולים בדפדפת המידע שניתנת למטיילים בכניסה לשמורה. הכניסה לשמורה בתשלום.

מילה על צבעוני ההרים:

ישנם עשרות מיני צבעונים בעולם, וצבעוני ההרים מתהדר בפריחה אדומה מרשימה.

צבעוני ההרים
צילום - רן פרץ

שמורת טבע פורה - כלנית מצויה

שמורת טבע פורה ממוקמת באזור מעבר בין החבל הים תיכוני למדבר הצחיח, והשטחים הטבעיים בה מאופיינים במיעוט עצים, בשיחים המנקדים פה ושם את המרחב, וחשוב מכול - במרבדי פריחה יפהפיים באביב: ערטנית השדות פורחת בצהוב, שמשון הדור בוורוד, לזהבית פרחים צהובים קטנים, וינקה עשבונית פורחת בסגול-כחול, לשון הפר הסמורה בכחול, ועוד. בהליכה בשבילים גם תגלו שבשמורת פורה נחשפות לא מעט שכבות סלע קדומות. זה יפה בשמורת טבע פורה בדיוק כמו שזה נשמע, אבל עם כל הכבוד לגיאולוגיה באנו לכאן בשביל הכלניות, והן רבות.

המסלול

מהחניון נמתח שביל בסימון ירוק אל לב השמורה היפה. לאחר כ-600 מטרים יוצאים מהשמורה לדרך לכלי רכב. עוד כמה מאות מטרים ומגיעים לנקודת תצפית על מאגר פורה, הלוכד את מימי נחל פורה ומתמלא בדרך כלל בימי החורף.

כלנית מצויה
צילום - ארכיון רשות הטבע והגנים

אם לא הסתפקתם בכלניות שראיתם עד כאן אפשר להמשיך מערבה לתל נגילה הסמוך. שם יש ריכוזים צפופים של האדום-אדום הזה. עוד כמה מאות מטרים, ואינספור פרחים עומדים בשיא פריחתם.

אורך המסלול: כ-2.5 קילומטרים או יותר (לפי העניין, ומחוץ לשמורה)

משך הטיול: 2-4 שעות (כחצי שעה בשמורה)

רמת קושי: קלה

הגעה למסלול: נוסעים בכביש 40. בין קריית גת לבאר שבע, כ-13 ק"מ מדרום לצומת פלוגות, יש שלט הכוונה ימינה (מערבה) לשמורה. יש לפנות בזהירות. לאחר הירידה חונים בחניון השמורה הקטן. אפשר להגיע גם מצומת בית קמה.

מקום תחנת ההסברה: בחניון השמורה.

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

ימי שבת 2.3 -1 9.3 בשעות 09:00 - 15:00

הערה: המסלול נושק לשטחים חקלאיים, אנא הימנעו מלהיכנס אליהם.

מילה על כלנית מצויה:

הכלנית היא אחד הפרחים האהובים בישראל, ופריחתה האדומה העזה מושכת אליה מטיילים רבים. הכלנית היא גיאופיט שמצוי ברבות מארצות הים התיכון, ובישראל היא פורחת בחודשים ינואר-אפריל. היא עשויה להופיע גם בפריחה בצבע סגול, ורוד או לבן.

שמורת טבע איריס הארגמן (בית חנון) - אירוס הארגמן

שמורת טבע קטנה ויפה זו משתרעת על צמד גבעות כורכר ומוקפת מרחבים חקלאיים. מתפתלים בה שפע של שבילי הליכה צרים והיא מהווה אי של טבע בין מחלפים וכבישים סואנים. למעשה, השמורה היא שריד של גבעות הכורכר של מישור החוף לפני שתנופת הבנייה והפיתוח של המאה העשרים הרסה אותן, והיום היא משמשת מקלט לכמה מיני צמחים (וגם בעלי חיים, כמובן) ששיני הציוויליזציה טרם חיסלו.

המסלול

בהליכה בשבילים רואים מראה מרשים של שפע שיחי רותם המדבר, בוהקים בפריחתם הלבנה, ומלבד אירוס הארגמן הבולט ביופיו תגלו גם תורמוסים, צבעוני ההרים ופרטים נדירים יותר כגון שום תל אביב. מוקד עניין בולט בשמורה הוא גבעת חומרה (ממערב לכביש 4. מגיעים מכביש 4311), וגם היא בית מוגן למרבדי אירוסים.

אירוס הארגמן
צילום - אורי קייזר

אורך המסלול: 1-2 קילומטרים או יותר, לפי העניין

משך הטיול: 1-2 שעות או יותר, לפי העניין

רמת קושי: קלה

הגעה למסלול: נוסעים על כביש 42 בין יבנה למחלף עין הקורא ועוקבים אחר השלט המכוון למושב בית חנון. נכנסים דרך היישוב בית חנון, עוקבים אחר השלטים לגן האירועים "האחזה", עוברים את גן האירועים וממשיכים ישר בדרך עפר עד שרואים את השמורה בצד שמאל.

מקום תחנת ההסברה: בפתח השמורה.

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

ימי שבת 2.3 -1 9.3 בשעות 09:00 - 15:00

הערה: המסלול נושק לשטחים חקלאיים, אנא הימנעו מלהיכנס אליהם.

מילה על אירוס הארגמן:

אירוס הארגמן הוא צמח אנדמי לישראל. אוכלוסייתו הלכה וקטנה בשל הפיתוח המואץ באזור מישור החוף במאה השנים האחרונות. כיאה לשמו הוא מתאפיין בצבע ארגמן כהה ובולט, ולא תוכלו להחמיץ אותו.

שמורת טבע נחל קנה - נורית אסיה ופרג אגסני

שמורת טבע נחל קנה היא שמורת הטבע הגדולה במערב השומרון. בין שביליה ושרידי העבר ופינות החמד שבה תגלו לא מעט מעיינות שופעים על רקע חורש ים תיכוני ובוסתנים ציוריים. נחל קנה הוא אחד מיובליו של נחל הירקון. מעיינותיו נובעים כל השנה.

המסלול

יש שתי דרכים להגיע אל כל הטוב הזה: דרך אחת היא לחנות בחניית בית העלמין של קרני שומרון, לרדת בשביל המסומן לכיוון מעיין התמר (עין אל-בצה) ולחזור באותה דרך (כ-2 ק"מ לכל כיוון, רמת קושי קלה). דרך אחרת היא להגיע למעיין התמר מפארק קנה, בין היישובים יקיר ונופים. זהו מסלול חדש ויפהפה (אורכו כקילומטר לכל כיוון, רמת קושי בינונית), והוא רצוף חורש גבוה וסבוך המזכיר את נופי הגליל. כך או כך יורדים לוואדי בנוף הררי יפה ובינות למרבדי צמחייה עשירה. כעת לא נותר אלא לתפוס פינה לצד המים ולהתמסר לטבע.

אורך המסלול: 2-1 קילומטרים לכל כיוון (מסלול קווי)

משך הטיול: 1-2 שעות או יותר

רמת קושי: קלה-בינונית

הגעה למסלול: למתחילים בקרני שומרון: נוסעים בכביש 55, נכנסים לקרני שומרון וחונים בבית העלמין של היישוב (יש שלט). למתחילים בפארק קנה: מכביש 5 פונים צפונה לפי השלטים ליקיר ובכיכר פונים שמאלה לכיוון נופים ויקיר. בכניסה ליקיר פונים לנופים לפי השלט, ולפני השער של נופים מתגלה בצד ימין פארק קנה.

מקום תחנת ההסברה: בפארק קנה, סמוך לכניסה ליישוב נופים. עוד עמדה מוצבת ליד מעיין התמר (נכלל במסלול הטיול המוצע).

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

ביום שישי 8.3 בשעות 10:00 – 14:30 | ביום שבת 9.3 בשעות 10:00 – 15:00

הערה: כל טיול ביהודה ושומרון מחייב תיאום ביטחוני (טלפון 02-5305042).

נורית אסיה
צילום - מרגרטה וולצ'ק

פרג אגסני
צילום - מרגרטה וולצ'ק

שמורת טבע נחל שילה עילי - דיר קלעה ו"המרפסת של המדינה" - שום משולש

במסלול קצר ומפתיע זה תגלו מקבצי פריחות של שום משולש ושיחי חבלוב מגובשש בצבעי ירוק-צהוב. קרוב לשביל יש גם ריכוז של איריס ארם נהריים - מין שאינו מקומי ומעיד על שתילה שהייתה נהוגה בבתי קברות של מוסלמים. מלבד שלל פרחים יש במסלול זה גם אתר ארכיאולוגי מרשים: מנזר-מצודה בשם דיר קלעה. בתקופה הביזנטית הוא שימש חווה חקלאית. את החווה גילו ארכיאולוגים בריטים בסוף המאה ה-19, והתגלו גם שרידים של כנסייה מרשימה ובה אפסיס (גומחה שקועה בקיר). אפשר להבחין במקום גם בשרידים של בריכות מים, של חומות שהשתמרו עד גובה רב (עד 7 מטרים) ושל מיני מתקנים חקלאיים. תחתכם מתחתר אפיקו של נחל שילה, ואם מרימים את המבט מגלים מדוע המקום מושך אליו מבקרים נלהבים: מנקודה זו ניבטים חלקים נרחבים ממישור החוף, ממש כמו מפה טופוגרפית.

המסלול

המצפור בתחילת המסלול נקרא "המרפסת של המדינה" וניבט ממנו חלק ניכר ממדינת ישראל. מומלץ להצטייד מראש במשקפת (יש גם במצפור) ולזהות את הכרמל מצד אחד ואת אשקלון מהצד האחר. בתווך תגלו את נמל התעופה בן גוריון ואת העיר מודיעין ואת מרחבי גוש דן, השרון, ועוד. מדיר קלעה ל"מרפסת של המדינה" יש שביל מסומן ירוק באורך כמה מאות מטרים.

אורך המסלול: כקילומטר אחד

משך הטיול: כשעה

רמת קושי: קלה

הגעה למסלול: בכביש חוצה שומרון עוברים את אלקנה וממשיכים מזרחה. עולים על כביש 446, חולפים ליד היישוב ברוכין וממשיכים עד פדואל. למצפור מגיעים מרחוב יפה נוף ורחוב הראל. יש לנסוע לפי השלטים המפנים אל "המרפסת של המדינה".

מקום תחנת ההסברה: במצפור בתחילת המסלול.

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

יום שישי 8.3 בשעות 10:00 – 14:30

הערה: כל טיול ביהודה ושומרון מחייב תיאום ביטחוני (טלפון 02-5305042).

מילה על נורית אסיה: נורית אסיה היא גיאופיט הפורח בצפון ישראל ובמרכזה בחודשים מרץ-אפריל. פריחתו אדומה ומרשימה. עלי הכותרת מבריקים בברק מתכתי עז.

מילה על פרג אגסני: זהו פרח גדול, נפוץ ברוב חלקי הארץ (עד צפון הנגב). פורח באדום עז עד מאי-יוני.

מילה על שום משולש:

השום המשולש הוא גיאופיט ממשפחת הנרקסיים. חתך הגבעול נראה משולש ולפרחים ולעלים טעם "שום" חריף. הוא פורח בחודשים פברואר עד מאי.

שמורת טבע נחל פרת - עין מבוע - צבעוני ההרים

נחל פרת מתחיל באזור שכונת נווה יעקב בירושלים. לאחר כ-30 ק"מ הוא נשפך לנהר הירדן סמוך לעיר יריחו. בחצותו את מדבר יהודה הוא יוצר קניונים מרשימים ובריכות שופעות מים ליד מעיינותיו: עין פרת, עין מבוע ועין קלט. עין מבוע (נקרא גם עין פואר) וחלקיו האחרים של הנחל הם ביתם של צמחים ובעלי חיים רבים, ולכן מרחב זה הוכרז שמורת טבע.

המסלול

מרחבת החניה צועדים כ-300 מטרים ומגיעים למבנה המשאבות הבריטי. ליד המבנה נובע המעיין ומוצגים שרידי פסיפס עתיק שהתגלו באזור, כנראה חלק ממזר ביזנטי.

עין מבוע הוא מעיין פועם, כלומר מימיו מגיחים מתוך מערה תת-קרקעית בהפסקות, לפי מפלס המים במערה. המים הנובעים ממלאים את הבריכה המרובעת שנבנתה סביב המעיין, ובין גיחה לגיחה הבריכה מתרוקנת בפתאומיות ובמהירות והמים נבלעים באדמה. זהו "מחזור פעימה" של מעיין, והצפייה בו היא מחזה מרתק.

כמה מטרים מזרחה במורד הנחל נראית אמת המים, המובילה את מי המעיין לבקעת יריחו. מומלץ להמשיך בשביל (סימון אדום) ולגלות פינות חמד בלב צמחיית הנחלים הסבוכה. מומלץ מאוד להצטייד בסנדלים או בנעליים להליכה במים.

אורך המסלול: פחות מקילומטר, אפשר להאריך

משך הטיול: 1-2 שעות

רמת קושי: קלה

הגעה למסלול: נוסעים בכביש מספר 1 מירושלים לים המלח ובצומת כפר אדומים פונים צפונה בדרך אלון (כביש 458). לאחר כ-2 ק"מ מגיעים לכניסה ליישוב אלון. ממשיכים עוד כ-1.5 ק"מ ופונים בדרך עפר קצרה המסתעפת מהכביש צפונה ומגיעה לרחבת החניה של האתר.

מקום תחנת ההסברה: ליד המעיין.

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

בימי שישי 1.3 - 8.3 בשעות 10:00 - 14:30 | בימי שבת 2.3 - 9.3 בשעות 10:00 - 15:00

מילה על צבעוני ההרים:

פרחי הצבעוני האדומים נפתחים בשעות הבוקר ונסגרים לעת ערב. לעיתים חיפושיות מוצאות מקום בפרח שנסגר ללינת הלילה "כאורח נטה ללון".

פארק (גן לאומי) נבי סמואל - מרווה כחולה

גן לאומי קטן וחבוי זה ממוזג באופן שובה לב שרידי עבר ועתיקות, נופי טרסות חקלאיות, בוסתנים וגם מעיין הנובע מתוך מערה. לפי האמונה כאן קבור שמואל הנביא, והמבנה המרכזי באתר נבנה מעליו. המבנה הוא חלק מכנסיית המבצר שבנו הצלבנים במאה ה-12. באולם הכניסה נותרו הקמרונות והקירות המסיביים המאפיינים את סגנון הבנייה הרומנסקי שלהם. במבנה משולב מסגד מהתקופה הממלוכית (המאה ה-14).

המסלול

השביל מוביל אל המבנה הגדול, שבו מתפללים גם יהודים וגם מוסלמים, ומשם אל מוקדי העניין האחרים במקום: מעיין חנה, החבוי לצד בוסתני עצי זית, תאנה ותות ונובע מתוך מערה, שרידי רובע מגורים מימי בית שני, קטע של חפיר המצודה הצלבנית, מחצבה רחבת ידיים, ועוד.

אבל היכן פריחת האביב? היא נראית מכל עבר, אבל כדי לחזות בה במלוא תפארתה בקרו ב"גן מקלט לצמחים בסכנת הכחדה" לא הרחק ממעיין חנה. כעת פורחת בו המרווה הכחולה לצד צמחים נדירים, שהאתר משמש להם בית בטוח. צמחים אלו מאפיינים את אזור יהודה, שומרון וירושלים. אל תחמיצו!

אורך המסלול: כקילומטר וחצי (מעגלי)

משך הטיול: 1-2 שעות

רמת קושי: קלה

הגעה למסלול: מכיוון ירושלים: נוסעים צפונה בשדרות גולדה מאיר (כביש 436). כחצי קילומטר אחרי רמות פונים ימינה על פי השלט החום המפנה לאתר. מכיוון תל אביב: נוסעים בכביש 443, חולפים על פני מודיעין ובצומת עופר פונים ימינה לכביש 436. חולפים על פני גבעת זאב ומיד אחרי צומת הר שמואל פונים שמאלה על פי השלט החום המפנה לאתר.

מקום תחנת ההסברה: בכניסה לפארק (גן לאומי) נבי סמואל.

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

יום שישי 8.3 בשעות 10:00 - 14:30

מילה על מרווה כחולה:

מרווה כחולה היא צמח גבוה יחסית (עד שני מטרים) ופורח בגוון תכלת, סגול וכחלחל. למינים שונים של המרווה מיוחסות סגולות ריפוי רבות, ולכן שמו המדעי של הצמח - סלביה - קשור למילה SALVERE, שפירושה "להבריא".

מרווה כחולה
צילום - מרב לבל

שמורת טבע מצוק העתקים - ראש צוקים - מקור חסידה שעיר

המראה של פריחת מקור חסידה השעיר, היוצר כתמים סגולים עם נגיעות שחורות במרכז כל פרח, מתחרה בנוף הכללי הנשקף ממסלול טיול זה, שכל כולו תצפיות נוף עוצרות נשימה (תרתי משמע).

אך קודם פרט טריוויה מפתיע: שביל טיול זה הוא שביל הטיול הראשון שסומן בארץ ישראל. זה קרה בסוף שנת 1947. משלחת סימון ראשונה מסוגה, בראשות הלל בירגר, יצאה למדבר יהודה. במשלחת היו תלמידי סמינר הקיבוצים, סירי פלמ"ח ואנשי בית הערבה. חבריה סימנו את השביל לראש צוקים, סימון שהיווה ציון דרך לטיילים שדרשו ביופייה של הארץ וביפי המדבר. היום סימון השביל שחור, והוא יעלה אתכם מהכניסה לשמורת טבע עיינות צוקים (עין פשחה) עד לראש צוקים, הנחשב לאחד ממצפורי הנוף היפים בארץ.

המסלול

יוצאים מהשמורה בשער הראשי, חוצים בזהירות רבה את כביש 90 ומוצאים שלט הכוונה. מכאן מתחילים לעלות כשעה לפי הסימון השחור. מומלץ לעצור מעת לעת להביט בנופי ים המלח והשמורה הנושקת לו. העצירות הכרחיות גם כדי להסדיר מעט את הנשימה... בכל זאת, כאן עולים מגובה מינוס 360 מטרים לגובה מינוס 90 מטרים מתחת לפני הים. למעלה, בראשו של מצוק העתקים האדיר, מתגלה המצפור הנהדר. יש בו סככה ומקומות ישיבה אל מול נוף הרי מואב, צפון ים המלח ועושר הצמחייה והמעיינות של שמורת טבע עיינות צוקים.

אורך המסלול: כ-2 קילומטרים לכל כיוון (מסלול קווי)

משך הטיול: 3-2 שעות

רמת קושי: בינונית - קשה

הגעה למסלול: שמורת טבע עיינות צוקים שוכנת בצפון ים המלח, כ-3 ק"מ מדרום לקיבוץ קליה, על כביש 90.

מקום תחנת ההסברה: במצפור ראש צוקים.

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

ימי שבת 2.3 ו-1 9.3 בשעות 10:00 – 14:00

מקור חסידה שעיר
צילום - עמוס סבז

שמורת טבע מצוק העתקים - שביל המגילות - פשתנית ססגונית ובאשן שלושת העורקים

שני מיני צומח בולטים מתהדרים בימים אלו בפריחתם לצד מסלול טיול זה: באשן שלושת העורקים, הבולט בצבעי הכתום שלו ובריחו העז, והפשתנית הססגונית, שבמרבדי פריחתה מוסיפה גוונים חיים למדבר.

המסלול

שביל קצר זה משופע תצפיות מרהיבות על ים המלח. הוא הוכשר לאחרונה לזכרו של הארכיאולוג חנן אשל, מומחה לתקופת בית שני, ויש ממנו תצפית על שלוש ממערות קומראן (מערות 1, 11 ו-2, מצפון לגן הלאומי). התצפית נעשית ממרפסות תצפית ובהן לוחות הסבר על הממצאים שהתגלו באזור, בראשן המגילות הגנוזות, הנחשבות לממצא הארכיאולוגי החשוב ביותר שהתגלה במאה העשרים. את המגילות כתבו תושבי המקום בני כת המדבר במאה ה-2 לפנה"ס (תקופת בית שני), והן אשנב הצצה נדיר בתקופה בכלל ובהעתקים של ספרי הקודש היהודיים בפרט.

רוב המסלול מישורי, למעט כמה קטעים שנבנו בהם מדרגות. חשוב: בשום פנים ואופן אין להיכנס למערות, הן מפני סכנה בטיחותית והן כדי לשמור על אוכלוסיית העטלפים שבהן.

אורך המסלול: כ-600 מטרים לכל כיוון (מסלול קווי)

משך הטיול: 1-2 שעות

רמת קושי: קלה

הגעה למסלול: מכביש 90 בצפון ים המלח פונים בצומת קליה מערבה. נוסעים לכיוון קיבוץ קליה (אך לא מגיעים אליו) ומחפשים אחר השלט המפנה אל שביל מגילות. חונים וצועדים בשביל לכיוון צפון. חוזרים באותה דרך.

מקום תחנת ההסברה: בתחילת מסלול המגילות, צמוד לכניסה לקיבוץ קליה.

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

ימי שבת 2.3 ו-1 9.3 בשעות 10:00 – 13:00

הערה: הכניסה למערות מסוכנת ואסורה.

פשתנית ססגונית
צילום - מרב לבל

באשן שלוש העורקים
צילום - עמוס סבז

מילה על מקור חסידה שעיר:

צמח זה מכוסה בסבך עדין של שערות, וישו ניתן לו בזכות צורת המצעית של פרוי. מקבצי הפריחה בסגול כהה בעונה זו הם תוספת חשובה לנוף שנפרס לכל מלוא העין.

מילה על פשתנית ססגונית: פשתנית ססגונית היא צמח מרשים, הממזג יחדיו כמה צבעים ולו פרחים גדולים, יחסית. הוא פורח בסגול, צהוב ולבן בחודשים ינואר-אפריל.

מילה על באשן שלושת העורקים: צמח זה (נקרא גם "באשן תלתי") מתאפיין בריח עז, וכיאה לשמו ניחוחו לא נעים כל כך. בכל עלה נראים שלושה עורקים והוא פורח בגוון כתום.

שמורת טבע הר הנגב - בורות לוץ - צבעוני ססגוני

השם "בורות לוץ" טומן בחובו הבטחה להרפתקה. מי שלא היה, יופתע לגלות עד כמה השם נאמן למציאות בשטח (כלומר להימצאותם של בורות מים). זהו מסלול טיול נהדר בחורף ובעיקר באביב, כשהכול נצבע במרבדים של צבע, במיוחד לאחר חורף גשום. בהיותו חלק מהר הנגב נעים פה גם בימי אביב חמים, יחסית. אפשר לטייל בבורות לוץ בכמה דרכים. ההמלצה שלנו, בייחוד לטיול משפחות, היא ללכת במסלול הקצר, המתחיל ונגמר בחניון בורות לוץ וממנו נמתח שביל אדום לכיוון צפון.

המסלול

השביל האדום הוא שביל מעגלי קל העובר לצד מאגרי מים קדומים, טרסות עתיקות ותעלות נושנות לניקוז מים – כולם עדות אילמת לחקלאות שפרחה כאן בימי קדם. בורות המים מעוטרים בחלקם בצמחים המעידים על הימצאות מים, בעיקר הקנה המצוי המתנשא לגובה.

במקום יש כמה בורות, אך המרשים מכולם הוא בור לוץ. למעשה, זו בריכת מים בקוטר כ-17 מטר ובעומק כ-4 מטרים. תודו שאת הדבר הזה לא ציפיתם למצוא בלב

המדבר. ומה באשר לפרחים? שפע המשקעים (יחסית) בהר הנגב מניב בימי האביב פריחות בוורוד, סגול, צהוב ובורדו. לצד הצבעוני הססגוני שלשמו התכנסתם כאן תראו בעונתם גם את שמשון השלחופיות, את שמשון הנגב, את צבעוני ההרים, עיריוני צהוב, דרדר דמשקאי, ועוד.

אורך המסלול: כ-3 קילומטרים (המסלול הקצר מעגלי)

משך הטיול: 2-3 שעות

רמת קושי: קלה

הגעה למסלול: לבאים מצפון: נוסעים בכביש 40 לכיוון מצפה רמון. לפני שמגיעים ליישוב פונים מערבה לכביש 171 וממנו פונים לפי השלט לחניון לילה בורות לוץ.

מקום תחנת ההסברה: בחניון בורות לוץ.

ימים ושעות פעילות של תחנת ההסברה:

ימי שבת 2.3 ו-9.3 בשעות 10:00 – 14:00

מילה על צבעוני ססגוני:

כאמור, הר הנגב ואזור מכתש רמון הם המקומות היחידים בעולם שבהם צומח פרח זה, המופיע בגווני צהוב-כתום מבחוף - ולבן או ורוד בעלים הפנימיים. הפרח הקטן והיפה הזה פורח בחודשים פברואר-מרץ.

צבעוני ססגוני צילום - ארכיון רשות הטבע והגנים

